

Wójcik, Zbigniew

Sesja staszycowska w Starachowicach

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 22/1, 200-201

1977

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SESJA STASZICOWSKA W STARACHOWICACH

Dzięki staraniom Zakładowego Domu Kultury oraz Muzeum „Wielki Piec” przy Fabryce Samochodów Ciężarowych w Starachowicach — w dniu 23 września 1976 r. — odbyła się sesja naukowa pn. *Stanisław Staszic — twórca staropolskiego okręgu przemysłowego w dorzeczu rzeki Kamiennej*. Głównymi jej organizatorami byli mgr Zdzisław Krywko (Dom Kultury) oraz mgr Kazimierz Nowicki (Muzeum). W obradach uczestniczyli przedstawiciele organizacji politycznych (m.in. sekretarz KM PZPR — mgr Irena Pasternak) i władz miasta (naczelnik — mgr Włodzimierz Werys), a także członkowie środowisk twórczych, aktyw kulturalny i młodzież szkolna.

Wygłoszono następujące referaty: prof. Jan Pazdur — *Staszicowska koncepcja uprzemysłowienia doliny rzeki Kamiennej — na tle podobnych realizacji w Europie*; doc. Zbigniew Wójcik — *Rola Stanisława Staszica w poznaniu budowy geologicznej i zasobów kopalin mineralnych Gór Świętokrzyskich*; dr Adam Massalski — *Działalność Stanisława Staszica na tle społeczno-politycznej sytuacji Kielecczyzny i Królestwa Polskiego*.

Treść referatów była związana nie tylko z analizą osiągnięć Staszica. Referenci nakreślili szerzej tło zmian, które zachodziły w północnej Kielecczyźnie w XVII—XIX w.; wskazywali, że w dorzeczu rzeki Kamiennej istniały naturalne warunki do lokalizacji obiektów hutniczych, dzięki obecności rud żelaza (przede wszystkim), dużych zespołów leśnych (węgiel drzewny do palenia w dymarkach i w wielkich piecach), siły energetycznej wody oraz ludzi od wieków obeznanych z wytopami żelaza oraz górnictwem. Staszic znał ten teren bardzo dobrze. Szczególnie zwracał uwagę na warunki występowania rud żelaza oraz możliwości ich przeróbki w piecach znajdujących się niezbyt daleko od wychodni skał z kopalinami. Przystępując w 1816 r. do realizacji planu zagospodarowania tych obiektów, starał się przede wszystkim wykorzystać warunki naturalne. Doprowadził do przejścia na rzecz skarbu państwa dóbr zakonnych w dorzeczu rzeki Kamiennej. Budując nowe lub modernizując dawne obiekty przemysłowe lokalizował poszczególne zakłady we wsiach, gdyż tam istniała pańszczyzniana siła robocza. Wreszcie starał się zakłady te wyposażać w maszyny, stanowiące najnowsze osiągnięcia techniki, a w tym — w maszyny parowe, piece kopulowe, walcarki itp. Program Staszica zakładał także szkolenie specjalistycznej kadry. W szkole podwydziałowej w Wąchocku uczyły się na niższym poziomie dzieci pochodzenia chłopskiego obok mieszczan i szlachty. W uczelni specjalistycznej, tzn. w Szkole Akademiczno-Górnicznej w Kielcach, przygotowywano kadrę do pracy w zakładach wybudowanych m.in. nad rzeką Kamienną.

Po referatach rozwinęła się dyskusja, w której poruszono wiele spraw dotyczących zarówno dziejów eksploatacji i przeróbki surowców naturalnych na północnych zboczach Łysogór, jak i szczególnych problemów związanych z realizacją planu zagospodarowania dorzecza rzeki Kamiennej.

Do powyższego dodać należy, że omawiana sesja była jedną z imprez Dni Starachowic 1976. W ramach tych Dni zorganizowano także niewielką wystawę staszicowską w Muzeum Regionalnym PTTK. Była to już druga wystawa staszicowska, po wcześniej otwartej w Młodzieżowym Domu Kultury ZHP, gdzie zebrany materiał był plonem szerokiej akcji drużyn harcerskich ze Starachowic, poświęconej patronowi hufca. Obok tego, niewielkie zbiory — związane z działalnością Staszica — prezentowane są stale w II Liceum Ogólnokształcącym im. Stanisława Staszica. W szkole tej dla uczniów pierwszych klas organizowany jest corocznie konkurs wiedzy o czynach ich patrona.

Tradycje staszicowskie w Starachowicach są bardzo żywe. Sesja naukowa była tego jednym z przykładów. Planuje się także wydanie drukiem wygłoszonych

referatów. Będzie to zaspokajało duże zapotrzebowanie społeczne na materiały o Staszycu. Dzięki jego działalności Starachowice — na początku XIX w. niemal nieznaną wieś Kielecczyny — stały się stopniowo prężnym ośrodkiem gospodarczym i kulturalnym.

Zbigniew Wójcik

WYKŁADY Z HISTORII NAUKI W WSP W OLSZTYNIE

W październiku 1976 roku rozpoczęły się wykłady z powszechnej historii nauki dla studentów III roku bibliotekoznawstwa w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie. Studia bibliotekoznawcze istnieją w tej uczelni od 3 lat i przyjęły tzw. profil humanistyczny. Program zajęć dla studiów stacjonarnych przewiduje m.in. wykład z historii nauki w wymiarze 60 godzin rocznie oraz 60 godzin ćwiczeń, a dla studiów zaocznych 20 godzin wykładów i 20 godzin ćwiczeń. Wykład obejmuje dzieje nauk przyrodniczych i społecznych od czasów starożytnych do XX wieku włącznie (w tym również dzieje nauki w Polsce). W roku akademickim 1976—1977 wykłady prowadzi doc. Tadeusz Bieńkowski z Zakładu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN, a ćwiczenia — mgr Irena Jarosz z Zakładu Bibliotekoznawstwa WSP w Olsztynie.

T. B.

Z ZAGRANICY

XXV MIĘDZYNARODOWY KONGRES HISTORII MEDYCyny

Kongres odbył się w dniach 21—28 sierpnia 1976 r. w Quebec (stolicy prowincji Kanady francuskiej). Uczestniczyło w nim ponad 300 osób z 28 krajów. Około połowy uczestników stanowili członkowie Międzynarodowego Towarzystwa Historii Medycyny (tj. prawie 1/4 ogólnej liczby członków). Towarzystwo było też organizatorem Kongresu. W skład Komitetu Organizacyjnego wchodziło ok. 60 osób, a na jego czele stanął przewodniczący Towarzystwa — dr de la Broquerie Fortier z Quebec. Pomoc w organizacji Kongresu okazało Ministerstwo Opieki Społecznej prowincji Quebec, rektorat Uniwersytetu Laval w Quebec oraz władze tego miasta. Ponadto żywe zainteresowanie Kongresem okazał Lieutenant Gouverneur, przedstawiciel Wielkiej Brytanii.

Tematy obrad Kongresu były następujące: 1) *Wpływ medycyny europejskiej na amerykańską od chwili uzyskania niepodległości przez Stany Zjednoczone*, 2) *Medycyna Indian w Ameryce Północnej*, 3) *Medycyna w świecie w czasach Średniowiecza*; 4) *Medycyna ludowa*, 5) *Różne*. Ponadto osobne kolokwium poświęcono *Dziejom i perspektywom medycyny społecznej*. Ogółem zostało zgłoszonych 156 referatów i doniesień, ale faktycznie wygłoszono mniej.

W ramach pierwszego tematu zgłoszono 8 referatów. Poruszono w nich zagadnienia wpływów europejskich na medycynę amerykańską w zakresie fizjologii (P. Cabanisa), patologii i terapii (J. Browna, W. Cullena, B. Rusha) oraz organizacji szpitalnictwa. Jeden z referatów dotyczył pierwszego podręcznika okulistyki w Stanach Zjednoczonych (1823), pióra George'a Fricksa, którego uznano za ojca amerykańskiej oftalmologii.

Zakres drugiego tematu był znacznie węższy, toteż zgłoszono doń tylko 5 referatów. Ze względu na małą znajomość tej problematyki w naszym regionie geograficznym, warto poświęcić jej nieco miejsca. Medycyna Indian w Ameryce Północnej łączy w sobie elementy pierwotnej empirii — niepozbawionej też w